

ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΟΜ. 2. ΤΕΥΧ. Β

ΑΠΡΙΛΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ 1922

ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ¹⁾

ΥΠΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΛΟΒΕΡΔΟΥ

- Περιεχόμενα.** 1. Προεισαγωγικά: Συνταγματικός καθορισμός 'Α. Οικ. Σ. ἐν Γερμανίᾳ. Μεθοδικὴ Οικονομία Maellendorff καὶ Πρότασις Δ. Γούναρη ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει. Οδοιῶδης καθορισμός 'Α. Οικ. Σ.
2. Ἱστορικὴ Ἐπισκόπησις: Παλαιότερα αἰτήματα ἐπαγγελματικῆς ἐκπροσώπησης. Οικονομικὸν συμβούλιον Βίσμαρκ. Νεωτέρα ἐξέκλιξις τῆς ἰδίας ταύτης. Συνταγματικὸς καθορισμός τῆς. Δημοτικότης τοῦ θεσμοῦ τοῦ 'Α. Οικ. Σ. Σχέσις του πρὸς τὰ ρωσικὰ Σοβιέτ.
3. Τὸ Ἀνώτατον Γερμανικὸν Οικ. Συμβούλιον: Ἄρθρα 156 καὶ 155 Γερμ. Συνταγμ. Διάρθρωσις οἰκονομικῆς διοικήσεως. Συμβούλια ἐπιχειρήσεων, περιφερειακὰ καὶ ἐπαρχιακὰ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν. Ὁργανισμοὶ κατ' οἰκονομικοὺς κλάδους. Ἀντιπροσώπουσις καταναλωτῶν, ἐπιστημόνων, Κράτους. Συνένεσις πάντων τούτων εἰς τὸ 'Α. Οικ. Σ. Σκοπὸς ἐπίσειτης ὁργανώσεως. «Πρακτικὰ» ἀποτελέσματα 'Α. Οικ. Σ. Σύστασις καὶ ἀριθμητικὴ κατάρτισις τοῦ προσωρινοῦ Γερμ. 'Α. Οικ. Σ.—Γνώμη περὶ παραβίασεως τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς ἀπ' ἐνός, τῆς σημασίας ἐπιχειρηματίου ἀπ' ἑτέρου. Ἐκπροσώπησις ἐπίσειτου κλάδου ἀναλόγως τῆς σπουδαιοτητέως του.
4. Ἡ Πρότασις Δ. Γούναρη περὶ 'Α. Οικ. Σ.: Ἐμπρόθετος ὁ θεσμὸς καὶ παρ' ἑμὲν γὰρ ἀρχήν. Κρατικὴ τῆς ἑλληνικῆς προτάσεως. Περσὴν δικαίωματος ἐναντιώσεως. Πρόστασις καταναλωτῶν. Σερβιστικὸν βουλευτὸν καὶ μέλους 'Α. Οικ. Σ. Προεξάρχουσα θέσις ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Καπίταλιστικὴ ἐργατικὴ τάξις.
5. Συμπέρασμα: Τὸ 'Α. Οικ. Σ. προαγωγικὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Περιορισμός ἐγχευτικῶν εἰσεων κατ' ἐπίσειτον κλάδων. Οδοιπορικὴ συμβιβαστικὴ ἐπίδοσις, τοῦ. Ἀλληλοσχετισμός οἰκονομικῶν δυνάμεων. Ἐξέψεις πολιτικῶν ἀγώνων. Ἐξυλιανὸς δημοσίον βίου διὰ τοῦ 'Α. Οικ. Σ.

1. Προεισαγωγικά

Πρὸ ἐνός καὶ πλέον εἰσὺς εἶχον τὴν τιμὴν τὰ ὁμόλητοι ἐνώπιον

1) Ἀνεκτινώθη πρὸς τὴν ὁλομέλειαν τοῦ Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν τῇ 15. Ἰουνίου 1922. Ἀναδημοσιεύεται ἐν τῇ «Προστροφῇ» (17 19 Ἰουνίου 1922) μετὰ κενῶν προσθηκῶν.

ὄμων, Κύριοι, περί τῶν οἰκονομικῶν τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν ἀνακωχὴν 1).

Εἰς τὴν ὁμίλιαν μου ἐκείνην διὰ βραχέων ἐπραγματεύθη καὶ τὸν δια τοῦ νέου γερμανικοῦ Συντάγματος τῆς 11. Αὐγούστου 1919 καθιερούμενον πλέον **συνταγματικῶς** θεσμόν τοῦ ἀνωτάτου οἰκονομικοῦ ἢ ἐπαγγελματικοῦ συμβουλίου.

Ὁ θεσμός οὗτος τοῦ οἰκονομικοῦ παρακοινοβουλίου στηρίζεται, πρὸ παντός, ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν von Moellendorff καὶ (+) Rathenaufίστηθησης ἐν Γερμανίᾳ **μεθοδικῆς** λεγόμενης οἰκονομίας, τῆς οἰκονομίας δηλαδή ἐκείνης ἢ ὁποία ἐλέγχεται καὶ διενεργεῖται μεθοδικῶς ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ὁλότητος. Τὴν βάσιν τοῦ οἰκονομικοῦ παρακοινοβουλίου ἀποτελοῦσιν οἰκονομικαὶ ὀργανώσεις αὐτοδιοικήσεως, αἱ ὁποῖαι, τοπικῶς καὶ κατὰ κλάδους καταρτιζόμεναι, κορυφούονται εἰς τὸ Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον. Μὲ ἄλλους λόγους συννεοῦνται εἰς δυναμικὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐκπροσώπησιν αἱ μέχρι τοῦδε ἀπλῶς εἰς ἐλεύθερα σωματεῖα συννεοῦμεναι καθ' ἕκαστον παραγωγικαὶ τάξεις. Αἱ ἐνώσεις αὐταὶ ἀπέβησαν σὺν τῷ χρόνῳ, λόγῳ τῆς διαρκῶς ἀξιονομένης σπουδαιότητος τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, τα ὁποῖα ἀντεπροσώπευον, σύμβουλοι τῶν πολιτικῶν μερίδων, διὰ τὰ κυριαρχήσωσιν αὐτῶν ἐν τέλει.

Τὸν θεσμόν τοῦτον τοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ. υἰοθέτησεν ἐν Ἑλλάδι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, εἶχε δὲ ἀναγράψει αὐτὸν μάλιστα, μετ' ἄλλων νεωτεριστικῶν τάσεων καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν προεκλογικὸν πρόγραμμά του. Οὕτω σήμερον ἔχομεν σχετικὴν πρότιμον πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς μεταφρυσμίσσεως τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπὴν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἡμῶν, διὰ τῆς ὁποίας προτείνεται :

Μετὰ τὸ ἄρθρον 23 προστίθεται ἄρθρον 24 ἔχον οὕτως :

Ἐπὶ θεμάτων κοινωνικοῦ ἢ πλουτολογικοῦ ἐνδιαφέροντος συμπράττει μετὰ τῶν παραγόντων τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἰδιαιτέρως ἐκπροσώπησις τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ ἐν γένει τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἀνώτατον Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐξ ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένων ὑπὸ ἐκάστης ὀργανωμένης κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου τάξεως, γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τῶν διαβιβαζομένων αὐτῷ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἢ τῆς Κυβερνήσεως σχεδίων νόμων κοινωνικοῦ ἢ πλουτολογικοῦ περιεχομένου.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ὀρισθησόμενος διὰ νόμον δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς 200, συμμετέχουσι δὲ τοῦ Συμβουλίου καὶ μέλη διοριζόμενα κατὰ τῆς Κυβερνήσεως μέχρι τοῦ δεκάτου τοῦ συνόλου. Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου εἶνε πάντοτε μετακλητά. Ἡ ἰδιότης τοῦ Βουλευτοῦ δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν ἰδιότητα μέλους τοῦ Συμβουλίου. Τὸ Συμβούλιον συντάσσει σχέδια νόμων κοινωνικοῦ ἢ πλουτολογικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ὑποβάλλει ταῦτα εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὑποχρεουμένην νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπ' αὐτῶν ψήφον τῆς Βουλῆς. Τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ συναχθέντα σχέδια

1) Βλ. «Ἀρχεῖον» Α' (1921) σελ. 222.

νόμων ἐνάπιον τῆς Βουλῆς δι' ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Εἰδικὸς νόμος θὰ καθορίσῃ τὰ τῆς συγκροτήσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου. (Ἐντιπὰ ἔθνο-συνελεύσεως. Προτάσεις 7) τῆς ἐφορείου Δ. Γούναρη ὑποβληθείσαι τῇ ἐπι τῆς μετ' ἠρτισμίσσεως τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῇ.)

Τὸν θεσμόν τοῦτον λοιπὸν πρόκειται νὰ καθιερώσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι, δυστυχῶς ὅμως, παρὰ τὴν μερίστην σπουδαιότητα αὐτοῦ ἐπι τῆς ὄλης κατεπείσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας, οὐδὲμῶς ἡρενήθη ἡ ἱστορία, αἱ προϋποθέσεις, ὁ σκοπὸς του διὰ νὰ καθορισθῶσι πως καὶ τὰ ἀποτελέσματά του.

Ἐν τοῖς ἐπομῆνοις θὰ προσπαθῶ νὰ σκιαγραφήσω, κατ' ὅσον εἶνε δυνατόν λεπτομερῶς, τὸν πρότιπον ἐν τῷ κόσμῳ γερμανικὸν τοῦτον θεσμόν, τοῦ πρώτου οἰκονομικοῦ παρακοινοβουλίου, ἵνα ἐν γνώσει τῶν λόγων οὗτινες προεκάλεσαν αὐτόν, καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων του κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον λειτουργίαν του, δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀρισθῶμεν διδάγματα διὰ τὴν ὅσον ἐνεσσι σκόπιμον καὶ ἐπωφελῆ μεταφύτευσίν του παρ' ἡμῖν.

Ἡ ἰθύνουσα τὸ νέον γερμανικὸν Σύνταγμα ἰδέα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ¹⁾ ἐξεδιγλώθη κατ' ἐξοχὴν νεωτεριστικὴ καὶ ριζοσπαστικὴ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, εἰς τὴν βασικὴν δηλαδὴ ἀντίθεσιν τῆς ἐργατικῆς πρὸς τὴν ἀστικὴν τάξιν. Ἡ πρώτη εἶχεν ἐξέλθει νικητρία ἐκ τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασεως τῆς 9. Νοεμβρίου 1918, φυσικὸν ἦτο λοιπὸν ν' ἀπετύπωνε καὶ τὸν κοινωνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ Συντάγματος.

Οὕτω διὰ δύο λέξεων θὰ ἠδύνατο νὰ καθορισθῇ, ἢ ἐπὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως στηριζομένη κοινωνικὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἐπαγγελματικοῦ παρακοινοβουλίου, ὡς ἐξῆς: Τοῦτο διατηρεῖ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, ἀφαιρεῖ ὅμως ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην τὴν διάθεσιν τῶν μέσων τούτων καὶ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν ἐν τῇ παραγωγῇ, καταργεῖ δηλαδὴ τὴν ἐλευθερίαν τῶν συναλλαγῶν. Δὲν ἀπέλιπε δηλαδὴ καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβιβαστικόν ²⁾ ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διέπει τὸ γερμανικὸν Σύνταγμα, λόγῳ τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς τῆς καταρτίσεώς του. Αἱ ἀπώταται ἀντιθέσεις τῆς Μαρξικῆς ἰδεολογίας, ἢ

1) Ἡ ἰδέα αὕτη εἶχε τὴν ἀρίστην διατύπωσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἄρθρον 28 τοῦ Συντάγματος τῆς Γερμανικῆς Ἐπικρατείας ἔχον οὕτως: «Πάντες οἱ Γερμανοὶ ἔχουν τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν, μὴ θιγομένης τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας, νὰ διαθέτουν τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, καθ' ὃν τρόπον ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τῆς ἀλότῃτος.» Βλ. καὶ ἄρθρ. 120, 122, 152, 161 κ.τ. (Βλ. Ἄ. Σβάλου, Δύο νέα πολιτεύματα 1921).

2) Δὲν διαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα ἀν τοῦτο ἴσως νὰ μὴ ἠγχαρίστησαν ἀμφότερα τα πολιτικά στρατόπεδα. Ἐπὶ τῷ οἰκονομικῷ πεδίῳ μάλιστα ὑπάρχουσι καὶ ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου.

κατάφοις δηλαδή τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἀστική ἀντίληψις τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν, συνεκράσθησαν. Ἐκ τῶν ἀντιθέτων τούτων ἀρχῶν ὀρμηθὲν τὸ γερμανικὸν Σύνταγμα, προσέβη εἰς τοιαύτας παραχωρήσεις πρὸς ἑκατέραν τούτων, ὥστε ν' ἀπαμβλυνθοῦν αὐταὶ καὶ νὰ κινθῶσιν ἐν δυνάτει ἢ συνύπτωξίς των.

2. Ἱστορικὴ Ἐπισκόπησις

Ὁ θεσμὸς τοῦ Ἄ. Οἴκ. Σ εἶνε μὲν ἀπόκτημα τῆς γερμανικῆς ἐπιναστίσεως τοῦ 1918, ἡ ἱστορία του ὅμως καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς εἰσαγωγὴν τοιοῦτου θεσμοῦ, ἀνάγεται ἱστορικῶς πολὺ ἀρχαιότερον. Τοιαύτη τις ἰδέα διεῖλε τὰς μεσαιωνικὰς ἐπαγγελματικὰς ἐνώσεις, κατὰ δὲ τὸν παρελθόντα αἰῶνα πολλαχῶς ἀνεκινήθη αὕτη. Τῷ 1848 εἰς τὴν γερμανικὴν ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Φραγκφούρτης ἐζητήθη «ἐπαγγελματικόν» τι κοινοβούλιον. Τῷ 1878 ὁ «Κεντρικὸς σύνδεσμος τῶν Γερμανῶν βιομηχάνων» ἐζήτησε συμβούλιον γνωμοδοτικόν, τὸ ὁποῖον θὰ ὑπεβοήθει τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ἀναξωρογόνησιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Γαλλίᾳ λειτουργοῦντος «Conseil superieur du commerce, de l' industrie et de l' agriculture».

Τῷ 1880 ὁ Βίσμαρκ ἴδρυσεν ἐν Πρωσσίᾳ τοιοῦτον οἰκονομικὸν συμβούλιον πρὸς ἐκπροσώπησιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τῶν ἐργατῶν. Διὰ τοῦτον ἐπέβλεπε νὰ περιορίσῃ τὸ ἀγαθόν του καθαροῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ὡμολόγει δὲ αὐτὸ ἀπροκαλιπτως λέγων ὅτι ἔπρεπε ν' ἀκούεται καὶ ἡ γνώμη, τῶν ἀμέσως διαφερομένων, περὶ τῆς ἀκοιμιότητος καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν νόμων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐθίγον αὐτοὺς κριδίως. Καίτοι δὲ ὁ θεσμὸς δὲν ἐγένετο δεκτὸς ἀπὸ τὸ Reichstag διὰ νὰ κτισθῆ νόμος τῆς ὅλης Ἀυτοκρατορίας, ἡ ἰδέα του ὅμως βαθμηδὸν ἀνέζη ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὰ διάφορα γνωμοδοτικὰ καὶ ἐμπειροτεχνικὰ συμβούλια τῆς Ἐθνικῆς Τριτῆς, τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἀσφαλειῶν, τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς. Τέλος εἰς ὅλα τὰ δημοσίου χαρακτῆρος ἐμπορικὰ, βιομηχανικὰ, γεωργικὰ ἐπιμελητήρια, τὰς ἐλευθέρως ὀργανώσεις τῶν συντεχνιῶν, τῶν βιομηχάνων, τῶν δικητόρων κλπ., ἐφ' ὅπου πάντα ταῦτα ἀπεσκόπων τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν ὀργανουμένων.

Ἡ ἰδέα λοιπὸν αὕτη τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπροσώπησεως ἐξηλοφτο διαρκῶς καὶ παρὰ τοῖς ἐργαταῖς καὶ παρὰ τοῖς ἐργοδοταῖς, ὑπελείπετο δὲ μόνον ἡ γεφύρωσις τῶν δύο κει' ἐναντι ἀλλήλων ὀλοκληρωτικῶν ὀργανώσεων. Αὕτη συντελέσθη διηρηκόντος τοῦ πολέμου. Ἐπῆλθε δηλονότι συνεννόησις τις καὶ συνεργασία μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ὀργανώ-

σφων, κατανοηθέντος καλύτερον δεῖ δὲν ἐφίσταντο μεταξύ αὐτῶν μόνον ἀντιθέσεις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ κοινὰ συμφέροντα. Οὕτως ἐν τῇ Ἐθνοσυνέλευσει τῆς Βαϊμάρης διεμορφώθη τελικῶς καὶ ἀπεκρυσταλλώθη συνταγματικῶς ὁ θεσμὸς οὗτος τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου.

Αἱ συντηρητικαὶ ἐθνικόφρονες μερίδες ὑπεστήριξαν αὐτὸ διαβλέπουσαι, μετὰ τοῦ Βίσμαρκ, ἀντίρροπον διὰ τὸν πολιτικὸν ριζοσπαστισμὸν, οἱ δημοκρατικοὶ ὡσαύτως, διαβλέποντες ἐν αὐτῷ συμβιβασμὸν τινὰ τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων διὰ τοῦ «κοινωνικοῦ» τούτου κοινοβουλίου. Ἡ σοσιαλιστικὴ πλειοψηφία δὲν διέκειτο ἀρχικῶς συμπαθῶς πρὸς τὴν ἰδέαν ταύτην, τὴν ὁποίαν ὁμως μετὰ ταῦτα υἱοθέτησεν, ἕνεκα τῆς διολύσεως αὐτῆς παρὰ τοῖς ἐργάταις. Οἱ ἀνεξάρτητοι σοσιαλισταὶ τούνητιον ἐφρόνουν δεῖ ἡ ἰδέα τῶν ἐργατικῶν συμβουλίων ἔπρεπε νὰ ἐπεκτιθῇ περισσότερον ἐν Γερμανίᾳ. Ἐν εἴνε βέβαιον, δεῖ ἡ δημοθυμία πᾶν τῶν πολιτικῶν μερίδων (1) διὰ τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. ἐκάλυπτε πάντοτε καὶ ἀκωτέρας διαθέσεις, τὰς ὁποίας ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἔτρεφε διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ τούτου. Γενικῶς δὲ ἐθεωρήθη ἡ ἰδέα αὕτη ὡς ἡ μόνη νέα καὶ μεγάλη καινοτομία τοῦ γερμανικοῦ Σινατάγματος (2), τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ ἄλλα συνεπλήρωσε μόνον τὰς ἰδέας τῶν ἑπαναστάσεων τοῦ 1789 καὶ 1848. Πάντως καὶ εἰς τὴν μεταρρυθμίσειν ταύτην δὲν ὤηγηται ἀποτόμως τὸ Σύνταγμα, ἀλλὰ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως κοινωνικοπολιτικῶν θεσμῶν καὶ πρότερον ἤδη λειτουργούντων, οἱ ὁποῖοι χρησιμεύουσιν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς μεταβατικοὶ σταθμοὶ γεφυροῦντες ὀρεῖας πρὸς ἀντιθέσεις. Μάλιστα τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. ἐθεωρήθη ἀρχικῶς ἐν Γερμανίᾳ ὡς τὸ ἐπιστέγασμα τῶν πλεισταχοῦ καὶ πρὸ αὐτοῦ λειτουργούντων ἐργατικῶν συμβουλίων, τῶν ὁποίων μάλιστα ἡ νομοθετικὴ ρύθμισις,

1) Ἡ δημοτικότης τοῦ θεσμοῦ τοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ. δὲν διέλαθε οὔτε τὴν πρῶτόγονον κοινωνικὴν ψυχολογίαν τῆς ψευδεπαναστατικῆς κυβερνήσεως τοῦ Κάπρ, ἢ ὁποία ἀνέγραφε τὸν θεσμὸν τοῦτον μεταξύ τῶν ἄλλων ἐπαγγελιῶν τῆς (ἐθνικῆς βίαι, ἀμέσου πληρωμῆς τῶν ἐπιτελικῶν κληρικῶν δανείων, ἀρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς οἰκονομίας κ. τ. λ.) εἰς τὸ πρόγραμμά της.

2) Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ οἰκονομικοῦ κοινοβουλίου εἶναι συγγενῆς βέβαια πρὸς τὴν ρωσικὴν ἰδέαν τῶν Σοβιέτ. Ἐννοεῖται δεῖ ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἔλαβε τὴν ρωσικὴν προλεταρικὴν μορφήν, τὴν τονίζουσαν τὴν ἐργατικὴν πρὸ παντὸς ἀκοφιν, δεῖ μόνον ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Βασίσταται διαφέρει ἡ ρωσικὴ ἰδέα τῶν συμβουλίων ἀπὸ τὴν σχετικὴν ὀργάνωσιν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ἄλλων πολιτισμένων χωρῶν, καθὼς τὸ ρωσικὸν Σοβιέτ δὲν χωρίζεται τὴν γνησοδοικὴν ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν ἀλλὰ συνενώνει αὐτάς. Τὰ συμβούλια καθὰ λοιπὸν διαχειρίζονται τὴν ὑπάτην ἐξουσίαν ἐν τῷ κράτει καὶ λαμβάνουσι δικτατορικῶς τὰς ἀποφάσεις διὰ τῶν ἀμέσως διαφερομένων.

συμφώνως πρὸς τὰς νέας συνταγματικὰς διατάξεις, ἐκλονίσθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 4. Φεβρουαρίου 1920 περὶ τῶν συμβουλιῶν τῶν ἐπιχειρήσεων. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ἄλλως τε ὅτι ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ ἦτο τὸ ἔμβλημα καὶ τοῦ Βίσμαρκ καὶ τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων, ἡ Γερμανία δὲ ἐθεωρεῖτο ὡς πρότυπον Κράτους κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ οἰκονομίας.

3. Τὸ Ἀνώτατον Γερμανικὸν Οἰκονομικὸν συμβούλιον

Τὰ ἄρθρα 156 καὶ 165 τοῦ νέου γερμανικοῦ Συντάγματος εἰς πολλὰ σηκιοτενεῖς διατάξεις καθορίζουσι τὰ ζητήματα τῆς ὁμαδικῆς ταύτης οἰκονομίας. Τὸ ἄρθρον 156 πραγματεύεται περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ δὲ ἄρθρον 165 περὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν.

Τρεῖς εἶνε αἱ μορφαὶ διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται ἡ κοινωνικὴ ὁμαδικὴ αὕτη ὀργάνωσις. 1) Ἡ διὰ νόμου ἐθνικοποίησις ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται πρόσφοροι διὰ τὴν ὁμαδικὴν οἰκονομίαν. 2) Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κράτους ἢ τῶν Δήμων εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἀποφασιστικὴ ἐπίδρῃσις ἐπὶ τῆς διοικήσεως τούτων. 3) Τέλος ἡ ἀναγκαστικὴ ἔνωσις ἰδιωτικῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς αὐτονόμους ὀργανισμούς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐξισφραλισθῇ ἡ συνεργασία ὄλων τῶν παραγωγικῶν τάξεων τοῦ λαοῦ, συμμετέχωσι τῆς διοικήσεως ἐργάται καὶ ἐργοδότες, καὶ ρυθμίζεται ἡ παραγωγή, ἡ πωροσκευὴ, ἡ διανομή, ἡ χρῆσις, ἡ διατίμησις καθὼς καὶ ἡ εἰσαγωγή καὶ ἡ ἐξαγωγή τῶν ἀγαθῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ὁμαδικῆς οἰκονομίας (*).

Ἐλθῶμεν ἤδη εἰς τὸ πολὺ περισσότερον διαιρέρον ἡμᾶς ἐν προκειμένῳ θέμα τῆς διοικήσεως τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων (**).

1) Τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν διατάξεων τούτων εἶναι ἡ περισσότερο προγραμματικὴ παρά καταστατικὴ διατύπωσις των. Διότι ἀπαιτεῖται ἐκάστοτε πρὸς ἐφαρμογὴν μορφῆς τινος ἐκ τῶν μνημονευθειῶν τῆς ὁμαδικῆς οἰκονομίας καὶ ἰδιαιτέρα νομοθετικὴ πράξις. Εἰς τὴν ἐκάστοτε δὲ ἀνακίνησιν τῶν ζητημάτων τούτων δύναται νὰ δοθῇ καὶ διάφορος λύσις· διότι αἱ διατάξεις αὗται τοῦ Συντάγματος δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐρμηνευθῶσι διαφοροτρόπως.

2) Τὸ ἄρθρον 165 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἄρθρον 165.—Οἱ ἐργάται καὶ οἱ ὑπάλληλοι κολουῦνται νὰ συμπράττουν, μὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα πρὸς τοὺς ἐργοδότες καὶ ἐν ἐνώσει πρὸς αὐτούς, ἐν τῷ διακανονισμῷ τῶν ὄρων τῆς ἀναμισθίας καὶ τῆς ἐργασίας ἐν γένει καὶ νὰ συνεργάζωνται εἰς τὴν καθόλου οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Αἱ ὀργανώσεις ἀμφοτέρων τῶν τάξεων καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίαι ἀναγκασθῶνται.

Πρὸς προστασίαν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν αὐτῶν συμφερόντων οἱ

Διὰ τριπλῆς διαβαθμίσεως καθορίζεται οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν σύστημα αὐτενόμευ διοικήσεως, εἰς τὸ ὅποιον συμμετέχουσιν ἐργοδοταὶ καὶ ἐργάται ἐξ ἴσου, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπαγγελματικαὶ ὁμάδες. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη εἶναι ἀνιστάθμισις τις τῆς πολιτικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Τὴν πρώτην βαθμίδα τῆς αὐτενόμου διοικήσεως ἀποτελοῦσι τὰ «*ἐργατικά συμβούλια τῶν καθ' ἕκαστον ἐπιχειρήσεων*», ὡς τῶν κυττάρων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἐἰς τὰς μεγαλύτερας ἐπιχειρήσεις ἐκλέγονται δι' ἀμέσου, μυστικῆς, ἰσολογικῆς ἐκλογῆς ἐργατικὰ συμβούλια τῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς μικροτέρας δὲ ὀρίζονται πρόσωποι ἐμπιστοσύνης. Τὴν μεσαίαν βαθμίδα ἀποτελοῦσι τὰ τοπικῶς, καθ' ὠρισμένας οἰκονομικὰς περιφερείας ἐκλεγόμενα «*περιφερειακὰ ἐργατικά συμβούλια*». Δι' ἀμέσου δηλαδὴ πάλιν μυστικῆς, ἀναλογικῆς ἐκλογῆς τῶν ἐργατῶν γίνεται ἡ ἀνάδειξις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐν ἑκάστη περιφερείᾳ. Ὡς τελευ-

ἐργάται καὶ οἱ ὑπαλλήλοι ἀντιπροσωπεύονται νομίμως εἰς τὰ Ἐργατικά Συμβούλια τῶν Ἐπιχειρήσεων, ὡς καὶ εἰς τὰ Περιφερειακὰ Συμβούλια τῶν Ἐργατῶν κατὰ οἰκονομικὰς περιφερείας καὶ εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐργατῶν τῆς Ἐπικρατείας.

Τὰ Περιφερειακὰ Συμβούλια τῶν Ἐργατῶν καὶ τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐργατῶν τῆς Ἐπικρατείας ἐνδύνουσι, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθόλου οἰκονομικῶν αὐτῶν λειτουργιῶν καὶ πρὸς συνεργασίαν ἐν τῇ παρασκευῇ τῶν περὶ ἐθνικοκοινωνικῶν νόμων, μετ' ἀντιπροσωπείας τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἄλλων ἠνδιαφερομένων λαϊκῶν ὁμάδων καὶ ἀπαρτίζουν τὰ Περιφερειακὰ Οἰκονομικὰ Συμβούλια καὶ τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Τὰ Περιφερειακὰ Οἰκονομικὰ Συμβούλια καὶ τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας σχηματίζονται οὕτως ὥστε νὰ ἀντιπροσωπεύονται εἰς αὐτὰ ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς αὐτῶν σπουδαιότητος ὅλαι αἱ σημαντικαὶ ἐπαγγελματικαὶ τάξεις.

Νομοσχέδια κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἐφ' ὅσον εἶναι θεμελιώδους σημασίας πρέπει νὰ ὑποβάλλονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐπικρατείας, πρὶν κατατεθῶν πρὸ τοῦ Reichstag, εἰς τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας πρὸς γνωμίμαυσιν.

Τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δικαιόσται ὡσαύτως νὰ προτείνῃ τοιαῦτα νομοσχέδια, ἢ δὲ Κυβερνήσεως τῆς Ἐπικρατείας ὑποχρεούται, καὶ ἂν δὲν εἶναι σύμφωνος, νὰ ὑποβάλλῃ ταῦτα εἰς τὸ Reichstag, ἐκθέτουσα ἑνῆμα καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἀντιλήψεις τῆς.

Τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἐνώπιον τοῦ Reichstag τὰ ὡς ἄνω νομοσχέδιά του δι' ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν του.

Δύνανται νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τὰ Ἐργατικά καὶ Οἰκονομικὰ Συμβούλια δικηκτικὰ καὶ ἐποπτικὰ καθήκοντα ἐπὶ τῶν καθορισθέντων δι' αὐτὰ θεμάτων.

Ἐἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἐπικρατείας ἀνήκει ἡ συγκρότησις καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς δικαιοδοσίας τῶν Ἐργατικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Συμβουλίων, καθὼς καὶ ὁ διακανονισμὸς τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς ἄλλους Ὄργανισμοὺς Ἀβ-τιδιοικήσεως. (βλ. Ἄ. Σβώλων, Δύο νέα πολιτεύματα 1921).

ταία βαθμῆς καταρτίζεται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν περιφερειακῶν ἐργατικῶν συμβουλίων τὸ «ἐργατικὸν συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας». Καὶ ταῦτα μὲν ἀπαρτίζονται ἐξ ἐργατῶν (καὶ ὑπαλλήλων) καὶ ἀποτελοῦσι τὴν μίαν ομάδα τῶν ὠργανωμένων, τὴν τῶν ἐργοληπτῶν. Ἐξ ἀντιθέτου ὁμοῦ συσσωματοῦνται καὶ οἱ ἐργοδοτοὶ καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτοτελεῖς ἐπαγγελματικαὶ ομάδες. Φυσικῶς τὴν κατωτάτην βαθμίδα καὶ ἐνταῦθα ἀποτελοῦσιν αἱ διευθύνσεις τῶν καθ' ἕκαστον ἐπιχειρήσεων. Ὅσους εἰς τὴν μεσαίαν βαθμίδα οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ λοιπῶν ἀυτόνομων ἐπαγγελματικῶν ομάδων, ἐνοῦνται εἰς «περιφερειακὰ ἐνώσεις» καὶ ἀποτελοῦσι τὰ «περιφερειακὰ ἐργοδοτικὰ συμβούλια».

Ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν «περιφερειακῶν ἐργοδοτικῶν συμβουλίων» σχηματίζεται ἀναλόγως καὶ τὸ «συμβούλιον τῶν ἐργοδοτῶν τῆς ἐπικρατείας».

Τὸ «περιφερειακὰ ἐργατικὰ καὶ ἐργοδοτικὰ συμβούλια» ἐκλέγουσιν ἐξ ἴσου ἀντιπροσώπους διὰ τὸ «περιφερειακὸν οἰκονομικὸν συμβούλιον». Τοῦτο σκοπὸν ἔχει νὰ ρυθμίξῃ τὴν οἰκονομικὴν εἰρήνην, νὰ ἐπιγρῦπῃ ἐπὶ τῶν κοινῶν ἐπιγγελματικῶν συμφερόντων τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, νὰ προαίξῃ τὴν ὁμαδικὴν οἰκονομίαν ἐν τῇ περιφερείᾳ του, ν' αὐξάνῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐν γένει νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἔξυπνότησιν, συγκοινωνιακῶν, ἐποικιστικῶν καὶ ἄλλων διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ ἐπαβαλλομένων αὐτῷ καθηκόντων.

Πλὴν τῆς τοπικῆς ταύτης ὀργανώσεως, ἔχομεν καὶ τὴν κατ' εἶδος, κατ' οἰκονομικὸν κλάδον ὀργανώσιν. Ἐκαστος οἰκονομικὸς κλάδος συνιστᾷ σύνδεσμον παγκρατικόν, ὁ ὁποῖος διευθύνεται ἀπὸ κοινῶν ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν τοῦ σχετικοῦ κλάδου καθῶς καὶ ὑπὸ ἀντιπροσώπων τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν καταναλωτῶν. Εἰς τοὺς παγκρατικοὺς τούτους συνδέσμοις δύνανται νὰ διορισθῶσι καὶ κυβερνητικοὶ ἐπίτροποι.

Οἱ σύνδεσμοι οὗτοι καθοδηγοῦσι τὴν οἰκονομίαν τοῦ κλάδου των, ἰδίως δὲ καθορίζουσι τὴν προμήθειαν καὶ διανομὴν τῶν πρώτων ὑλῶν εἰς τὰς μικροτέρας ἐνώσεις τὰς ὑπαγομένους εἰς αὐτοὺς, ἐξετάζοντες τὸ ἐπείγον τῆς ἀνάγκης τῶν προμηθειῶν τούτων καὶ τὴν διὰ τούτων χρέωσιν τῆς χώρας εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Ἐπιδιώκουσι τὸν ὑποβιβασμὸν τῶν εἰδῶν διὰ καλυτέρων μεθόδων ἐργασίας, διὰ τῆς ρυθμίσεως καὶ τυποποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ διὰ τῆς παρεμποδίσεως ὑπερέμετρον ἀλλοδαποῦ ἀνταγωνισμοῦ. Κανονίζουσι τὴν διάθεσιν τῶν ἀγαθῶν ἀπλούστερον, καταργοῦντες περιττὰ διάμεσα μέλη. Ἐξομυλῶνουσι κοινωνικὰ ἀντιθέσεις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐργασίας, διὰ καθορισμοῦ ἐργατικῶν ὁμαδικῶν συμβάσεων, δι' ἐπιχειρήσεων, ἀμεταλλεύσεως τῶν ἐργατικῶν δυνάμεων, διὰ καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργίας. Προάγουσι τὰς

εἰδικῶς ἐπιστημονικῶς ἐρεύσῃς καὶ τὴν σχετικὴν παιδείαν κλπ. Μάλιστα εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Ἄ. Οἰκ. Σ. ἐπικρατεῖ ἢ κατὰ οἰκονομικοῦς κλάδους ἀντιπροσώπευσις, τῆς τοπικῆς τοιαύτης. Τὸ τοιοῦτον ἐδικαιολογήθη καθ' ὅσον ἢ κατὰ κλάδους ὁργανώσεις εἶχεν ἐπεκταθῆ καὶ ὁργανωθῆ παγκρατικῶς, εἶχον δὲ καταλήξει εἰς συνεργασίαν (Arbeitsgemeinschaft) αἱ ὀλοκληρωτικαὶ ὁργανώσεις τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν. Ἄφ' ἑτέρου ἢ εἰς τὸ πολιτικὸν καὶ ὁμοσπονδιακὸν κοινοβούλιον τοπικὴ ἀντιπροσώπευσις, ἐθεωρήθη ὅτι παρεῖχεν ἐχέγγυα τῆς προστασίας τῶν τοπικῶν συμφερόντων. Εἰς τὰς ἀντιλήψεις ταύτας πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἀντέδρασαν ἐτιμῶνας, τὰ κατὰ τόπους ἔμπορικὰ ἐπιμελητήρια ὡς «περιφερειακαὶ» τοπικαὶ ὁργανώσεις.

Ἐκ τῶν ἐργατικῶν καὶ ἐργοδοτικῶν συμβουλίῶν τῆς ἐπικρατείας καθὼς καὶ ἔξ ἀντιπροσώπων τῶν μνημνευθέντων οἰκονομικῶν κλάδων ἀπαρτίζεται τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ., εἰς τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύονται καὶ τὸ ἔμπόριον, οἱ καταναλωταὶ καὶ τὰ ἐνθεσμια ἐπαγγέλματα. Τὸ Κράτος ἐπιφιλάσεται νὰ ἀντιπροσωπευθῆ ἰδιαιτέρως ἐν αὐτῷ. Τὸ Ἀνώτατον τοῦτο Οἰκονομικὸν Συμβούλιον ἔχει τὴν ὑπάτην διεύθυνσιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων ἀντιπροσωπευτικῶν ἀρχῶν. Ὡς τελευταῖος δὲ σκοπὸς του εἶναι ἡ προαγωγή τῆς ὁμοδικῆς οἰκονομίας, ἡ κοινωνικὴ εἰρήνη καὶ ἡ αὐξήσις τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

Ὁ κύκλος τῆς δράσεως τῶν συμβουλίῶν δὲν καθορίζεται σαφῶς εἰς τὸ Σύνταγμα. Γενικῶς ἀναγράφεται ὅτι οἱ ἐργάται καὶ οἱ ὑπάλληλοι δικαιούνται νὰ συμπράττουν μετὰ τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων πρὸς τοὺς ἐργοδοτάς των, εἰς τὸν διακανονισμὸν τῶν ὄρων τῆς ἀντιμισθίας καὶ ἐργασίας ἐν γένει καὶ τὸ σπουδαιότερον εἰς τὴν καθ' ὅλην οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Σκοπὸς τῶν συμβουλίῶν τούτων εἶναι ἡ προστασία τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων τῶν ἐργατῶν. Καὶ ἂν μὲν οὕτω γενικῶς καθορίζετο ἡ δικαιοδοσία τῶν συμβουλίῶν τούτων, τότε τὸ πεδίον τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως αὐτῶν θα ἦτο ἀπειρορίστον. Περαιτέρω ὁμοῦ διατάξεις περιορίζουσι τὰ οἰκονομικὰ ταῦτα συμβούλια, φυσικὸν δὲ εἶναι ὅτι ὑπολείπονται εἰς τὸν πραγματικὸν καθουρισμὸν σπουδαίως, αἱ γενικαὶ ἀφηρημέναι ἐπαγγελίαι. Οὕτω καθορίζεται ὅτι νομοσχέδια κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ «θεμελιώδους» σημασίας ὑποβάλλονται (δυσνητικῶς μᾶλλον ἢ ὑποχρεωτικῶς) «πρὸς γνώμοδότησιν» ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο δύναται νὰ προτείνῃ τοιαῦτα νομοσχέδια, τὰ ὁποῖα ἡ Κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸ κοινοβούλιον. Μάλιστα δύναται τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ. νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς γνώμας του καὶ δι' ἀντιπροσώπων του ἐν τῷ

Κοινοβουλίου. Ἐχει λοιπὸν δικαίωμα τὸ Ἄ. Οἶκ. Σ. γνωμοδοτήσεως καὶ προτάσεως ὄχι ὅμως καὶ λήψεως ὀριστικῶν ἀποφάσεων ἢ ἐκινετώσεως εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ κοινοβουλίου ψηφισθέντα. Οὔτε ἤτο ἄλλως τε δυνατόν νὰ γίνῃ διαφορετικά, διότι ὁ τελευταῖος λόγος καὶ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων θ' ἀνήκῃ πάντοτε εἰς τὴν πολιτικὴν λαϊκὴν ἐκπροσώπησιν. ἀναλόγως τῆς δυναμικῆς αὐτῆς ἐκάστοτε παρουσιάσεως.

Οὕτως ἐνῶ ἀρχικῶς ὑπολογίζεται «θεωρητικῶς» πραγματικὴ συνεργασία τοῦ αὐτονόμου τούτου σώματος εἰς τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν καταλήγομεν «πρακτικῶς» εἰς ἀπλὴν μόνον ἐπιβοηθητικὴν ἐργασίαν τὸν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καθοριζομένην οἰκονομικὴν διοίκησιν. Ἐπομένως τὸ Οἶκ. Συμβούλιον δὲν εἶναι συμπράκτωρ ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Τότε θὰ ἐξελίσσεται τοῦτο πράγματι εἰς «πινακοκοινοβούλιον», εἰς τὸ ὁποῖον οἱ πολῖται δὲν θ' ἀντιπροσωπεύοντο κατὰ τὰς πολιτικὰς, ἀλλὰ τὰς κοινωνικὰς καὶ οἰκονομικὰς αὐτῶν ἀποχρώσεις. Τότε τὰ ἀντιμαχόμενα οἰκονομικὰ συμφέροντα θὰ ἔδιδον τὴν ὀριστικὴν κατεύθυνσιν. Οὗτοι θὰ ἐξέλειπεν ἢ συμβιβαστικὴ καὶ ἐξομαλυντικὴ ἐπίδρασις τὴν ὁποῖαν ἀσχοῦσιν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀντιθέσεων, αἱ μὴ ἀπὸ καθαρῶς ἀντιμαχομένας κοινωνικὰς τάξεις ἀποτελούμεναι κοινωνικὰ μερίδες. Τὸ γερμανικὸν λοιπὸν Σύνταγμα ἐν ἐπιγνώσει τούτου ἀνέθηκεν εἰς τὴν πολιτικὴν λαϊκὴν ἀντιπροσωπείαν τὴν τελευταίαν λέξιν καὶ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων ἔχον πεποιθήσιν εἰς τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν αὐτῆς· ἐν τῇ ἐφαρμογῇ οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἱκανοποιούσης ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις.

Εἰδικώτερον τὸ ἐν Γερμανίᾳ Ἄ. Οἶκ. Σ. συνεστήθη διὰ διατάγματος τῆς 4. Μαΐου 1920 ὡς προσωρινόν, μέχρι τῆς συστάσεως τῶν διὰ τῆς συνταγματικῆς διατάξεως προβλεπομένων ἐποικοδομητικῶν τοπικῶν κλπ. ἐνώσεων. Εἰς πρώτην συνεδρίασιν συνῆλθε τὴν 30. Ἰουνίου 1920. Ἀρχικῶς ἤτοι κατὰ τὸ 1919 εἶχε λειτουργήσῃ ὡς ὀλιγομελὲς οἰκονομικὸν συμβούλιον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, κατόπιν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ, καίτοι προεβλέπετο μέχρι τῶν 100, ἀνῆλθεν εἰς 200, σήμερον δὲ ἀριθμεῖ 326 μέλη.

Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν μελῶν κατανέμεται ὡς ἑξῆς·

Γεωργία	68.
Βιομηχανία	68.
Ἐμπόριον, Τράπεζαι, Ἀσφάλεια	44.
Συγκοινωνία, Δημόσιαι ἐπιχειρήσεις	34.
Ἐπαγγέλματα	36.
Κηπουρικὴ καὶ αἰκία	6.
Ἐν ὅλῳ	<u>266.</u>

Ἐκ τῶν 256 μελῶν τούτων, 206 εἶναι ἀντιπρόσωποι οἰκονομικῶν κλάδων, 50 δὲ τοπικοὶ καὶ τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας.

Καταναλωταὶ	30.
Ἑτάλληλοι καὶ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα	16.
Ἀντιπρόσωποι τῶν χωρῶν	12.
Ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως	12.
Ἐν ὄλῳ	<u>70.</u>

Δύναται τις σήμερον νὰ ὀμιλήσῃ κριτικῶς περὶ τῆς σημασίας τῆς νέας ταύτης ὀργανώσεως. Βεβαίως θὰ εἶναι πρόωρον τοῦτο. Πάντως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ζωὴν τέλειον οἰκονομικὸν σύστημα διὰ μιᾶς. Πρέπει ν' ἀναμείνῃ τις τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνηλικίωσιν του. Ἡ σπουδαιότης τῶν συμβουλίων τούτων δύναται νὰ εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ πολὺ μικρά, ἀναλόγως τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν θὰ διεκδικήσωσι καὶ διὰ τῆς πραγματικῆς αὐτῶν δυνάμεως καὶ διὰ τῆς λυσιστελοῦς αἰτήτων ὀρίσεως. Δογματικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ μέχρι καὶ τῶν ἀποτάτων αὐτοῦ λεπτομερειῶν καὶ ἐπιβάσεων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς διὰ ποικίλων μικρολόγων αἰτημάτων, βεβαίως θὰ ἐδυσχέρανε περισσύτερον ἀφ' ὅσον θα προῆγε τὴν λειτουργίαν του. Παρὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ἀποδοχὴν του, ἐγέννησε μεμφιμορίας τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. καὶ παρὰ τοῖς μὲν καὶ παρὰ τοῖς δέ. Οἱ κύκλοι τῶν ἀριστερῶν διείδον εἰς τὴν ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν σύστημα αὐτοῦ παρεμβάσειν τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς τῆς πλειψηφίας, οἱ δεξιοὶ παρεπονέθησαν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ σπουδαιότης τοῦ ἐπιχειρηματίου δὲν τονίζεται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἡ ἐξ ἴσου δὲ ἐκπροσώπησις εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰ ἐπαγγέλματα εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος, διότι πλειστάκις διεξάγονται αἱ λειτουργίαι αὐταὶ καὶ ἄνευ ἐργατῶν ἐν οἰκογενειακῷ κύκλῳ. Ἡ ἄλλη ἀρχὴ τοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ., δηλαδή ἡ ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος ἐκάστου οἰκονομικοῦ κλάδου ἐκπροσώπησις αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἀρχὴ ἡ ὁποία δέον νὰ πρυτανεύσῃ παρ' ἡμῖν, εἶναι ἡ ἀρχὴ ἡ ὁποία δὲν πρέπει καὶ δὲν δύναται νὰ πωληθῇ, καίτοι ἕκαστος οἰκονομικὸς κλάδος προσμετρᾷ εἰς ἑαυτὸν πάντοτε μεγαλυτέραν σπουδαιότητα ἀφ' ὅσῃν κέκτηται. Ἐν Γερμανίᾳ παρεχωρήθησαν, ὡς εἶδομεν, ἐξ ἴσου ἔδρα εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν εἰς τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ.

Πολλάκις οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς φορεῖς τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀντιπροσωπειομένων οἰκονομικῶν κλάδων, ἀλλὰ τονίζουσι περισσύτερον τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν τάξιν καὶ ἀποτελοῦσιν οὕτω κεκλεισμένην φάλαγγα ἐργατικὴν. Τοῦτο βέβαιον δὲν εἶναι προαγωγικὸν τῆς δράσεως τοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀβεβαιότης ἀντὰ προτεινόμενα μέτρα θὰ ἐνομοθετοῦντο καὶ τελικῶς, συντελεῖ καλῶς εἰς τὴν μὴ ἀποτελεσματικότητά τοῦ θεσμοῦ τούτου. Δύναται τις

μάλιστα νά εἴπῃ ὅτι τινές φρονοῦσιν ἐν Γερμανίᾳ. ὅτι τὸ τακτικὸν κοινοβούλιον δὲν ἠσθάνθη μέχρι τοῦδε ἐκ τοῦ προσωρινοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου μεγάλην ἀνακούφισιν. Καὶ ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τούτου δὲν εἶναι συντελεστικὸς τῆς ταχθείας λειτουργίας του.

4. Ἡ πρότασις Δ. Γούναρη περὶ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου.

Ἐὰν ἀπο τὴν βραχεία ἰστορίαν τοῦ γερμανικοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ. ἠθέλαμεν νά ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα τελειωτικά διὰ τὸ ἡμέτερον ἐν σχεδίῳ Ἀ. Οἰκ. Σ., τότε θά ἐλέγομεν ὅτι πρέπει νά χαιρετισθῇ εὐχαρίστως καὶ παρ' ἡμῖν ἡ πρότασις τοῦ θεσμοῦ τούτου, ὡς περιοριστικοῦ τῆς κοινοβουλευτικῆς ὑπερτροφίας. Εἰς τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. ἐπικρατεῖ ἡ ἀριστοκρατικὴ ἀρχὴ τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἀρίστων, ἐν ᾧ εἰς τὸ κοινοβούλιον ἐπικρατεῖ ὁ ἀριθμὸς. Ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον τοῦτο βασιίζεται ἐπὶ τοῦ κατ' ἐκλογικὰς περιφερείας ἀριθμοῦ τῶν ψήφων, ἐπὶ τῶν πολιτικῶν μερῶν καὶ τῶν περὶ πολιτείας καὶ κοινωνίας ἀντιλήψεων αὐτῶν, εἰς τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. ἔχομεν διάρθρωσιν κατ' ἐπαγγέλματα καὶ ἀξίαν, σύνθεσιν δηλαδὴ κατὰ πολὺ ἀνωτέραν καὶ στενωτέραν. Τὸ σύνολον τοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ. συνεπῶς ἀπαρτίζει δὶον τι τελειότερον ἀπὸ τὸν μέσον δρον τοῦ κοινοβουλίου. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ ὑπὸ ὄλων τῶν γερμανικῶν πολιτικῶν κομμάτων κατ' ἀρχὴν ἀποδοχὴ του, καὶ μάλιστα καθ' ὄν χρόνον αἱ κομματικαὶ ἀντιθέσεις εἶχον φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῶν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν ἡμετέραν πρότασιν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει μας, θά ἠδύνατό τις νά παρατηρήσῃ ὅτι τὰ δικαιώματα τα παρασχεθησόμενα εἰς τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. πρέπει νά εἶναι εὐνυτέρᾳ πως, διὰ νά μὴ καταλήξῃ καὶ ἐν Ἑλλάδι τὸ Συμβούλιον τοῦτο εἰς τόπον μακρῶν μὲν συζητήσεων, συνήθως ὅμοις ἄνευ ἀποτελέσματος ὀριστικοῦ.

Τὸ νομοσχέδιον ἡμῶν παρακολουθοῦν κατὰ πόδα τὸ γερμανικόν, περιεχει ἀκριβῶς τὰς ἀτελείας αὐτοῦ, αἵτινες παρατηρήθησαν ἤδη ἐν Γερμανίᾳ, τὴν μὴ δηλαδὴ πραγματικὴν τελικῶς ἐπιβολὴν τῶν συζητουμένων καὶ γνωματευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀ. Οἰκ. Σ. Διὰ τοῦτο δὲν θά ἦσαν ἄσχοποι προσθήκαι τινες. Πρῶτον δηλαδὴ διὰ τὸ Ἀ. Οἰκ. Σ. δὲν ἔχει μόνον δικαίωμα προτάσεως καὶ γνωματεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἐναντιώσεως. Προκειμένης τοιαύτης ἐναντιώσεως θά ἀνεπέμπετο ὁ ψηφισθεὶς νόμος πάλιν εἰς τὴν Βουλὴν διὰ νά ψηφισθῇ ἐκ νέου ἢ θά προεκκαλεῖτο δημοψήφισμα ἢ τι ἄλλο. Ἐξ ἀιτέλειαι τῆς ἡμετέρας προτάσεως δύναται νά θεωρηθῇ ὅτι αὕτη ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ ἐν γένει τῶν παραγωγικῶν τάξεων, δὲν μνημονεύει δὲ οὐδα-

μῶς τοὺς καταναλωτάς. Ἡ τοιαύτη παράλειψις τῶν καταναλωτῶν ὑπεστηρίχθη καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τῆς γεωργίας. Ἐλέχθη δηλαδή ὅτι ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ἄ. Οἰκ. Σ. ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς αὐτῶν ἀντιπροσωπείας πρέπει νὰ θεωρῶνται καὶ ὡς καταναλωταί, καὶ ἐπομένως εἶναι ἄσχολον νὰ ἔχομεν καὶ εἰδικὴν ἐκπροσώπησιν τούτων. Ἡ τοιαύτη ἀντιπάθεια πρὸς τὴν ἐκπροσώπησιν τῶν καταναλωτῶν δικαιολογεῖται εὐκόλως. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἀνέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας καὶ στενωπερας συνδέσεως αὐτῶν, δὲν ὠρίμασεν ἐπομένως ἡ ἀκόμη ἢ ἰδέα αὕτη εἰς τοὺς πολλοὺς. Παροὶ ταῦτα καὶ ὁ Wissell καὶ ὁ Moellendorff ἐπέμειναν εἰς τὴν ἐκπροσώπησιν τῶν τάξεων τούτων, ἢ ὅποια ἐλλείπει ἐπιμελητηρίων τῶν καταναλωτῶν, ἀντιῆθη εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς τῶν καταναλωτῶν καὶ εἰς τὰς δημοτικὰς ἀρχάς. Καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἐτόνισαν μάλιστα τὴν ἰδέαν ταύτην περισσότερον, μέχρις ὅτου νὰ καθουρισθῇ ἡ σχετικὴ πολιτικὴ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν Γερμανίᾳ, ὡς σοσιαλιστικὴ πολιτικὴ καταναλωσέως.

Ἡ πρότασις μας κεινοκομεῖ ἢ μᾶλλον ἀντιτίθεται πρὸς τὸν γερμανικὸν θεσμόν, μὴ ἐπιτρέπουσι συνύπαρξιν τῶν ἰδιωτικῶν βουλευτικῶν καὶ συμβούλων εἰς τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ. Ἡ ἀντίληψις τῆς γερμανικῆς αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς συνυπάρξεως τῶν ἰδιωτικῶν τούτων, διὰ νὰ μὴ ἀποκλεισθῶν πρόσωπα ἡγούμενα ἀπὸ τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο κοινοβούλιον. Μάμιστα ὑποθέτει τὸ γερμανικὸν νομοσχέδιον ὅτι ἡ δριῆσις τῶν προσώπων ἐν τε τῷ πολιτικῷ καὶ κοινωνικῷ κοινοβουλίῳ, θὰ ἀπέτρεπε προστριβὰς τῶν δύο τούτων σωμάτων. Ἐὰν τοῦτο γίνεται ἐν Γερμανίᾳ, τότε πολὺ περισσότερον νὰ μὴ ἀποκλείσωμεν καὶ ἡμεῖς πρόσωπα ἀπὸ ἀμφοτέρων τῶν λειτουργίας, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ ἐν προτάσει συμβουλίου μας ὠρίσθη ἄρκετὰ μέγας, ἐν σχέσει πρὸς τὸν πληθυσμὸν μας.

Βεβαίως ἡ πολυσχιδῆς γερμανικὴ ὀργάνωσις οὔτε εἶναι δυνατὴ παρ' ἡμῶν, ἀλλ' οὔτε ἀνεγκαία, λόγῳ τῆς μικρᾶς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεώς μας. Καίτοι δὲ ἐν τῇ προτάσει δὲν γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλεκτῶν ὑφ' ἐκάστης κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου ὀργανωθισμένης τάξεως, ὀρθῶς δὲ ἐπιφαιεται τοῦτο εἰς εἰδικῶν νόμον, ὅμως δὲν εἶναι ἄσχολον νὰ τινισθῇ ἐνταῦθα, ὅτι παρ' ἡμῶν τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία δὲν πρέπει νὰ καταλάβωσι τὴν τελευταίαν θέσιν ἐν τῷ συμβουλίῳ τούτῳ, καθ' ὅσον ἡ ὀργάνωσις τῶν κλάδων τούτων ἔχει προχωρήσει παρ' ἡμῶν. Τὰς ὀργανώσεις μάλιστα αὐτῶν ἔχομεν ἐτοιμοὺς, ὡς τὰ κατὰ τόπους ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιμελητήρια, τοὺς ἐμπορικὰς συλλόγους, τὸν Σύνδεσμον τῶν Ἑλλήνων Βιομηχάνων καὶ Βιοτεχνῶν καὶ λοιπὰς ἐνώσεις. Καίτοι δὲ ἡ ἐργατικὴ μας τάξις δὲν εἶναι ἀκόμη ἐτοιμὸς πρὸς τοιαύτην λειτουργίαν, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν καθι-

ρωσιν αὐτῆς διὰ συνταγματικῆς διατάξεως. ἔστω καὶ ἂν ἡ λειτουργία της ἀναβλήθῃ ἐπὶ τινα χρόνον ἀκόμη.

5. Συμπέρασμα.

Ἐὰν θὰ ἤθελέ τις νὰ συνοψίσῃ τὰ λεχθέντα ἐν θὰ ἦτο βέβαιον: ὅτι τὸ Ἄνωτ. Οἰκονομικὸν Συμβούλιον δια Κράτη τὸ πρῶτον ἤδη εἰσφορῶμενα εἰς τὴν κεφαλαιοκρατικὴν ἐξέλιξιν, εἶναι παραγωγικὸν τῆς ἀνάπτυξέως των ταύτης. Τοῦτο καθοδηγεῖ καὶ διευκολύνει τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξίν των, προικυκάλει δὲ συγγρόνας αὐτὴν ἀπὸ τα σφάλματα εἰς τὰ ὁποῖα ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ, λόγῳ τοῦ ἰδίως ἀτομιστικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν, ὑποτίπτει ἐνίοτε ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ὅλης ἔθνικῆς οἰκονομίας. Ὅχι δὲ μόνον προάγει καὶ προφυλάττει τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ. ἀλλὰ καὶ περιορίζει τὰς ἐγωϊστικὰς ἀπαιτήσεις τῶν καθ' ἕκαστον οἰκονομικῶν κλάδων εἰς τὸ διὰ τὴν ὁλόκληρα ἔπαφελὲς μέτρον.

Μεγάλη θὰ εἶναι ἡ ἐπήρεια ὡσαύτως τοῦ Ἄ. Οἰκ. Σ. διὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ συμβιβασμοῦ τῶν ἀντιμαχομένων συμφερόντων τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἀσφαλῶς πολὺ ἀνωτέρα τῆς διὰ τῶν πολιτικῶν μέσων σήμε-ἐπιτυγχανομένης. Καὶ ὅπου αὕτη τυχὸν δὲν ἤθελε κατορθωθῆ, θὰ ἐκαθορίζοντο αἱ ἀντιθέσεις σαφῶς, χωρὶς νὰ γίνετα ψευδὴς ἐκμετάλλωσις τῶν ἀντιθέσεων τούτων ὑπὸ τῆς πολιτικῆς. Ἡ τυποποίησις καὶ μηχανοποίησις τῆς παραγωγῆς ἀφ' ἑτέρου, ἀποκρύπτει σήμερον ἀπὸ τοὺς καθ' ἕκαστον οἰκονομικοὺς κλάδους τὴν σχέσιν καὶ ἐπιρροὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὅλης ἔθνικῆς οἰκονομίας. Τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ. προώριται νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐποσιν ταύτην διὰ τοῦ γενικοῦ ἀλληλοσχετισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν δυναμίσεων τῆς χώρας.

Ἡ ἐκτιστοτε ἀνάγκησις τῶν μελῶν τοῦ κοινοβουλίου τονίζει ἰδιαιτέρως τὴν εὐθύνην αὐτῶν καὶ ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ κλάδου των ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης ἔθνικῆς οἰκονομίας. Ἰδιαιτέρως δὲ εὐθύνη θὰ ἐβάρυνε τὸ τε μέλος καὶ τὸν σύνδεσμον εἰς ὃ ἀνήκει τὸ μέλος τοῦτο, διὰ τὴν τυχὸν ἀνάγκησιν του ἐκ τοῦ συμβουλίου.

Τὸ Ἄ. Οἰκ. Σ. θ' ἀπέβαινε σὺν τῷ χρόνῳ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κέντρον τῆς ἔθνικῆς μας οἰκονομίας καὶ ὁ ὀδηγὸς καὶ συμπαραστάτης αὐτῆς, θὰ διευκόλυνε δὲ τὰ μέγιστα τὴν ἀνοικοδόμησίν της.

Τέλος ὁ χωρισμὸς τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἰς κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν, θὰ ἀνεξωγοῖναι τὸν δημόσιον βίον. Ὁ πολιτικὸς ἀγὼν θὰ ἐξυπνώνετο περισσότερο, ὅταν εἰς τὸ πολιτικὸν κοινοβούλιον αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἀντιθέσεις τῶν χρόνων μας ἐφθάνω σαφῶς διαγεγραμμενα. Τὸ τοιοῦτο δὲν θὰ ἐμείωνε τὴν ἀξίαν τοῦ πολιτικοῦ κοινοβουλίου,

τὸ ὁποῖον θὰ ἦ δυνατόν εὐχερέστερον καὶ ἀνετώτερον ν' ἀφιεροῦται εἰς τὰ ζητήματα τῆς μεγάλης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Οὕτως ὁ δημόσιος βίος ἡμῶν θὰ ἐξυγιαίνοτο, τούτου δ' ἀκριβῶς ἔχομεν ἀνάγκην. Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ πρέπει νὰ ἐκφύγη τῆς δικαιοδοσίας τῆς κοιματικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον δὲν διεχειρίσθη αὐτὴν ἐπαξίως, διότι ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν οἰκονομία πρέπει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἐξελιχθῇ.
